

УДК 339.5-009.12(477.7)

Формування конкурентоспроможності підприємств Південного регіону через інноваційно-логістичний розвиток експортного потенціалу

Порудєєва Т.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій
та зовнішньоекономічної діяльності
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського

Кравченко Л.О.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту організацій
та зовнішньоекономічної діяльності
Миколаївського національного університету
імені В.О. Сухомлинського

У статті представлено стан конкурентоспроможності Південного регіону та обґрунтовано рекомендації щодо її формування та підвищення через інноваційно-логістичний розвиток експортного потенціалу.

Ключові слова: конкурентоспроможність, експортний потенціал, інновації, логістика, Південний регіон.

Порудеева Т.В., Кравченко Л.А. ФОРМИРОВАНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЮЖНОГО РЕГИОНА ЧЕРЕЗ ИННОВАЦИОННО-ЛОГИСТИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА
В статье представлено состояние конкурентоспособности Южного региона и обоснованы рекомендации по ее формированию и повышению через инновационно-логистическое развитие экспортного потенциала.

Ключевые слова: конкурентоспособность, экспортный потенциал, инновации, логистика, Южный регион.

Porudeyeva T.V., Kravchenko L.A. FORMATION OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES OF THE SOUTHERN REGION THROUGH INNOVATIVE LOGISTICS DEVELOPMENT OF EXPORT POTENTIAL

The article presents the state of competitiveness of the southern region and recommendations for its formation and improvement through innovation and logistics development of export potential.

Keywords: competitiveness, export potential, innovation, logistics, southern region.

Постановка проблеми. Формування конкурентоспроможності підприємств регіону характеризується частотою і глибиною структурних перетворень, зумовлених необхідністю технологічного оновлення виробництва та його пристосування до мінливих внутрішніх і зовнішніх умов. Досягнення стійкого економічного розвитку регіону можливо лише за умови гармонійного поєднання соціальних, екологічних та економічних інтересів суспільства, причому соціальні інтереси є пріоритетними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Місце і роль регіонів у становленні конкурентоспроможного експортного потенціалу, формуванні систем господарських зв'язків та міжнародної інтеграції знайшли своє відображення у роботах вчених І.З. Должанського, Т.О. Загорної, Г.Л. Азоєва, Р.А. Фатхутдинова, С. Позняка [1–4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відзначаючи безумовну цінність та значущість наукових досліджень згаданих авторів, все ж зауважимо, що проблематика формування конкурентоспроможності підприємств регіону постійно трансформується, що потребує коригування та вдосконалення стратегії і тактики, методів та інструментарію державного управління, що робить оптимальною тематику дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є оцінка конкурентоспроможності Південного регіону та обґрунтування практичних рекомендацій щодо її підвищення через інноваційно-логістичний розвиток експортного потенціалу підприємств.

Вклад основного матеріалу дослідження. Південний регіон завжди займав над-

звичайно важливе місце. Близькість регіону до європейського та близькосхідного ринків, існування відносно розвиненої соціально-виробничої інфраструктури створюють передумови для розвитку відкритої економіки. Економічне значення Південного регіону у розвитку України передусім полягає у наявності морегосподарського та портово-промислового комплексів, транзитного потенціалу.

Конкурентоспроможність регіону можна визначити як його спроможність протягом тривалого часу на основі насамперед власних, а також залучених можливостей продукувати товари та послуги для регіонального, національного і зовнішнього ринків, забезпечуючи водночас стабільність і зростання реальних доходів власних жителів.

Конкретизуючи поняття конкурентоспроможності регіону, стверджуємо, що продуктивність використання його ресурсів (насамперед трудових ресурсів і капіталу) виражається у валовому регіональному продукті в розрахунку на душу населення. Динаміка ВРП на душу населення останніми роками свідчить про те, що Південний регіон України належить до категорії відсталих (рис. 1).

Винятком можна вважати Одеську область, ВРП якої майже збігається із середнім по Україні. Причому така динаміка може бути пов'язана, зокрема, зі сприятливою зовнішньоекономічною кон'юнктурою, що дало змогу великим індустріальним підприємствам суттєвим чином нарощувати обсяги експорту та

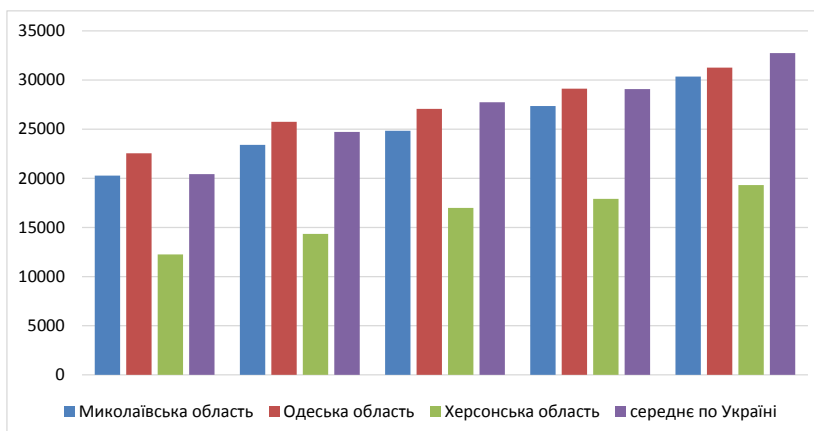

Рис. 1. Динаміка ВРП Південного регіону на одну особу у фактичних цінах за 2010–2014 рр, грн.

Побудовано на підставі [5]

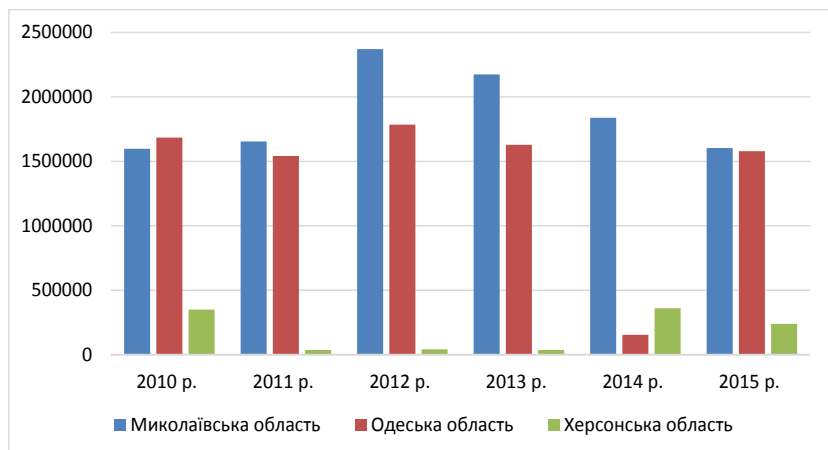

Рис. 2. Динаміка обсягів регіонального товарного експорту у 2010–2015 рр., тис. дол. США

Побудовано на підставі [5]

забезпечувати високі прибутки експортерів.

Формування конкурентоспроможності регіону характеризується частотою і глибиною структурних перетворень, зумовлених необхідністю технологічного оновлення виробництва та його пристосування до мінливих внутрішніх і зовнішніх умов. Рівень розвитку і конкурентоспроможність будь-якого суб'єкта економіки багато в чому визначається величиною і досягнутим рівнем використання експортного потенціалу (рис. 2).

Наведені дані вказують на значну відмінність в експортних спроможностях окремих областей. Зважаючи на те, що український експорт є переважно низькотехнологічним і залежить від мінливості світової кон'юнктури, можна стверджувати, що економічне зростання навіть у такій області Південного регіону, як Одеська, не може вважатися стійким. Проблематика розвитку експортного потенціалу, а також ефективного його використання становить особливу актуальність для країн із перехідними економіками, де відсутні стійкі механізми його формування, не вироблені дієві системи захисту, гарантій і страхування експортних операцій, чітко не визначено методи недержавної інституційної та інформаційної підтримки експорту, розроблення, реалізації та оцінки ефективності програм розвитку експортної діяльності.

У Південному регіоні чітко утримуються стійкі експортно-імпортні взаємозв'язки: області – найкрупніші експор-

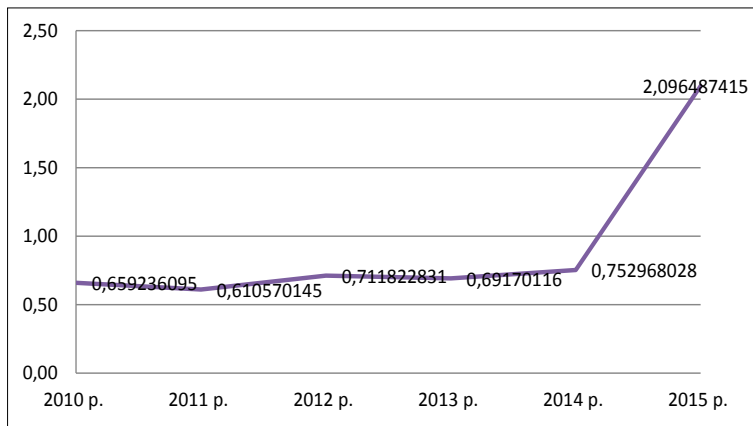

Рис 3. Динаміка відношення регіонального товарного експорту до імпорту Південного регіону у 2010–2015 рр.

Побудовано на підставі [5]

тери є водночас найкрупнішими імпортерами у регіоні. Одним із важливих показників стійкості регіональної економіки до зовнішніх (імпортних) впливів є коефіцієнт покриття імпорту експортом, величина якого більша за одиницю свідчить про відносну стійкість економіки (рис. 3).

Цей коефіцієнт означає, що експортні поставки Південного регіону у 2,10 разів перевищують імпортні надходження (по Україні – 1,03 у 2015 році).

Товарний експорт є досить висококонцентрованим, причому ця ситуація з кожним роком посилюється і рівень концентрації експорту має тенденцію до зростання. Варто зазначити, що основний приріст експорту товарів Південного регіону за останні 5 років відбувся завдяки розвитку внутрішнього виробництва та його експортних можливостей, захисту внутрішнього ринку від імпортних товарів шляхом підтримки місцевого виробника, наявності природно-сировинних ресурсів, що скеровуються на експорт. Відсутність дієвих механізмів нарощування експорту залишається однією з вагомих причин як низької конкурентоспроможності економіки загалом, так і низького потенціалу нарощування конкурентоспроможного експорту в регіонах країни.

Особливістю економічної динаміки останніх років є випереджаюче зростання інвестицій порівняно із загальною макроекономічною динамікою. Хоча загалом спостерігається безпосередній взаємозв'язок між

обсягами експорту та прямими іноземними інвестиціями (рис 4).

Це є позитивним чинником зміцнення конкурентоспроможності, адже інвестиції є складником ВВП регіону, їх динаміка сприяє формуванню поточного стану розвитку економіки і визначає передумови забезпечення стійкого економічного зростання. Інвестиції можуть стати дієвим чинником реструктуризації економіки і формування передумов до виробництва конкурентоспроможних товарів і послуг.

Неспроможність виробників регіону, як і загалом виробників України, вийти на зовнішні ринки з високотехнологічною та конкурентоспроможною продукцією, незважаючи на членство у Світовій організації торгівлі, зумовлено низкою якістю вітчизняної продукції. Нині в Україні обмежені передумови для інноваційно-технічного розвитку. Хоча незначні зрушення останніми роками все ж таки спостерігаються: зростають обсяги імпорту сучасного виробничого устаткування, що сприятиме підвищенню якості вироблених товарів.

Основні сектори економіки регіону практично вичерпали свій потенціал. Необхідні нові точки економічного зростання, які стануть підґрунтям для наповнення бюджету та створення робочих місць. Активна зовнішньоекономічна діяльність є одним з основних факторів ринкової трансформації економіки, підвищення її ефективності і конкурентоспроможності регіону та країни в цілому. До ключових пріоритетних напрямів державного

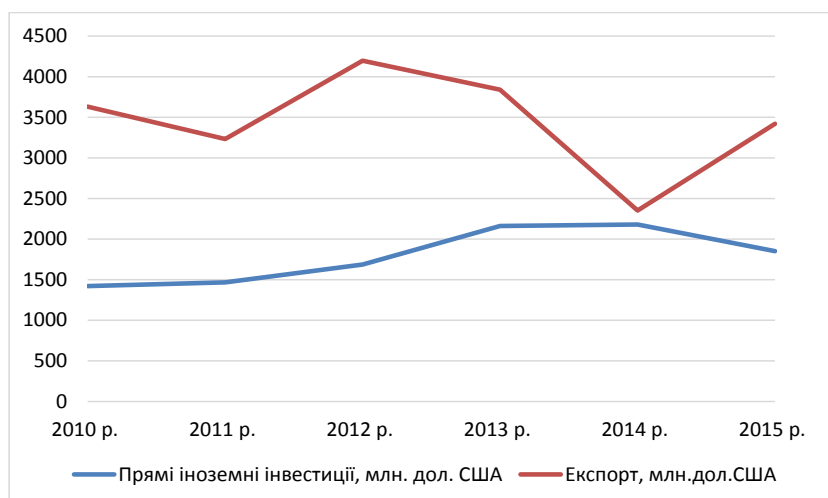

Рис. 4. Обсяг експорту та прямих іноземних інвестицій Південного регіону у 2010–2015 роках., млн.дол.США

Побудовано на підставі [5]

регулювання зовнішньоекономічної діяльності належить розвиток експортного потенціалу, збільшення його обсягів та формування збалансованої товарної структури.

В умовах зростання конкуренції особливого значення набуває освоєння сучасних підходів до планування і керування фізичним розподілом товарів, що дає змогу гнучкіше реагувати на потреби споживачів. Без ефективного і цілеспрямованого керування товарними потоками забезпечити успішне просування товарів на ринок неможливо. Інтеграцію ж усіх систем, пов'язаних із товаропотоком від виробника до споживача, можна здійснювати лише за допомогою логістики. Тому актуальним і своєчасним стане розгляд питання впровадження нової моделі інноваційно-логістичного розвитку експортного потенціалу підприємств на новітніх, системних засадах.

Пропонуємо удосконалити інтеграційну парадигму для використання в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств у напрямках:

– впровадження інноваційних інструментів управління якістю (бенчмаркінг, аутсорсинг, інсорсинг, контролінг, консалтинг, бюджетування та ін.);

– врахування стохастичності поведінки на ринку та ліберальності у сприйнятті рівня якості різних послуг, що вирішується через формування уявлень про послугу у споживача та чітке розмежування ролі учасників процесу надання послуги,

– гнучкість та прийнятність логістичних систем до впровадження нових суміжних послуг.

Цими напрямками визначено основні вимоги до вдосконалення інтеграційної парадигми, яку пропонується назвати моделлю інноваційно-логістичного розвитку експортного потенціалу підприємств регіону (рис.5).

Логістична система, що синтезується, повинна реалізувати стратегічну мету підприємства – стратегію конкуренції на ринку збуту продукції, що вимагає вирішення таких маркетингових завдань, як вивчення ринку, визначення позицій фірми на ринку, прогнозування попиту на продукцію тощо. Науковою базою цієї парадигми є в основному економічні і соціальні дисципліни (економіка і організація виробництва, управління персоналом і якістю продукції, маркетинг тощо), а математичною основою – теорія вірогідності, математична статистика тощо. Необхідно підкреслити, що моделі, що використовують як основу маркетингову парадигму, є досить абстрактними, мають велику розмірність, багато змінних носять якісний характер, що утрудняє здобуття простих аналітичних рішень.

Одним із пріоритетних завдань є створення в регіоні сучасного промислово-технологічного комплексу, який забезпечуватиме внутрішні потреби країни, регіону, конкурентоспроможний експорт, збільшення обсягів наукомісткої продукції як основи для інноваційного розвитку економіки, перехід до ресурсозберігаючої моделі розвитку реального сектору економіки області.

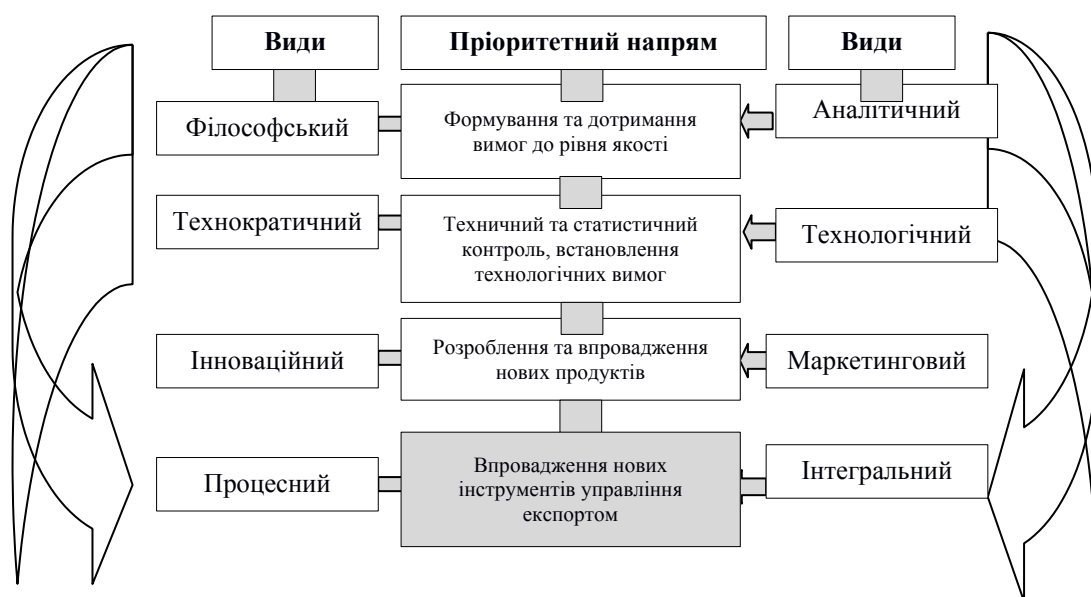

Рис.5. Модель інноваційно-логістичного розвитку експортного потенціалу підприємств

Висновки з цього дослідження. Питання визначення та вдосконалення конкурентних засад формування експортного потенціалу регіонів України є досить актуальним та потребує системних заходів із його вирішення. Інноваційно-логістичний розвиток експортного потенціалу підприємств є джерелом конкурентної переваги підприємств Півден-

ного регіону. Поліпшення позицій на світовому ринку можливе лише за умови проведення відповідної експортної політики. Цього можна досягти за сприяння у структурній політиці виробництву товарів високого ступеня переробки шляхом використання провідних технологій, які дадуть змогу ефективніше використовувати наявні ресурси.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Должанський І.З., Загорна Т.О. Конкурентоспроможність підприємства: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
2. Азоев Г.Л. Конкуренція: анализ, стратегия и практика/ Г.Л. Азоев – М.: Центр экономики и маркетинга, 1996.– 208 с.
3. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление: учеб. пособ. / Р.А. Фатхутдинов. –М.: ИНФРА-М, 2000. –312 с.
4. Позняк С. Конкурентні переваги і конкурентоспроможність / С. Позняк// Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 1. – С. 50–54.
5. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>